

УДК 780.614.13:78.071.2Мандзюк:17.021.2(477)(045)
DOI: 10.31318/2414-052X.1(62).2024.304966

ЮЛІЯ МЕЛІХОВА

ORCID iD: 0000-0002-5327-8597

кандидатка юридичних наук, народна артистка України,
старша викладачка кафедри культурології
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
(м. Харків, Україна)
melikhova888@gmail.com

ЛЮБОВ МАНДЗЮК:

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ БАНДУРИСТКИ В ОНТОФЕНОМЕНОЛОГІЧНИХ КОНТУРАХ

Розглянуто особливості онтологічної й феноменологічної сутності творчої особистості Любові Мандзюк — знакової постаті в академічному бандурному виконавстві та сучасному українському мистецтвознавстві. Визначено, що саме портретування уможливорює продукування цілісного образу особистості шляхом віддзеркалення інтенціональної природи її свідомості, унікальності буття в творчості, стратегії самоздійснення, світоглядних настанов, культури мислення, почуттів та поведінки. Здійснено спробу (на основі рефлексивних розвідок міждисциплінарного дискурсу, а саме гуссерлівського і сартрівського методів) створити творчий портрет Любові Мандзюк в онтофеноменологічних контурах. Обґрунтовано багатоаспектну семантичність творчого портрету мисткині у психологічному вимірі (телеомність як актуалізація особистісного потенціалу, спрямування його на самоздійснення через контекстуальність, панорамність мислення, інтенціональність і творчу адаптацію), культурологічному (реалізація творчого потенціалу особистості в просторі української національної культури, де митець репродукує й інтерпретує самотність соціокультурного, ціннісно-змістовного та соціально-виховного досвіду в контексті відомої тріади «мистецтво-особистість-суспільство»); філософському (буття й спів-буття творчої особистості як суб'єкта унікальної діяльності в структурі цілісної світоглядної системи та його здатність до усвідомленого вибору). Виявлено вплив контекстуальності, відкритості та панорамного мислення на викладацьку, дослідницьку і організаційно-просвітницьку діяльність Любові Мандзюк. Доведено, що самоактуалізація та реалізація особистісного потенціалу, спрямованість соціально-психологічних настанов діяльності на гармонійне світовідчуття і самосприйняття, красу і досконалість, любов і добро — визначає рівень духовності особистості як екзистенційного втілення в культурі її мислення, почуттів та поведінки альтруїстичних ціннісних орієнтацій та настанов. Простежено специфіку, закономірності функціонування і передумови виникнення усвідомленого формування особистісного сенсожиттєвого простору Любові Мандзюк як основи її повноцінного самоздійснення.

Ключові слова: особистість, творчий портрет, буття в творчості, бандурне виконавство, контекстуальність, самоздійснення.

Постановка проблеми... Складність дослідження портретного образу творчої особистості криється в подоланні постійної дихотомії об'єктивного й

суб'єктивного, прагненні до цілісності через експресивність філософсько-колористичних пошуків. Це очевидно, адже саме особистість, її унікальне буття, взаємодія індивідуального та загальнолюдського є епіцентром сучасної філософської проблематики (Ж.-П. Сартр, 2001; Т. Адорно, 2002; М. Гайдеггер, 2003 та ін.) загалом і своєрідним теоретичним пролегоменом музикознавства зокрема (Самойленко, 2021). Тож уміло написаний творчий портрет — передусім удалий філософський, культурологічний, психологічний та мистецтвознавчий аналіз багатовимірного буття особистості в мистецтві.

Проте, в сучасному мистецтвознавчому дискурсі не завжди простежується чітке розмежування між творчим портретом і біографією. Як правило, творчим портретом або «штрихами» до нього називають біографічні нариси з нагоди ювілею, в яких відчувається домінування хронологічного методу, що не сприяє вдалому портретуванню, адже невідворотний тиск фактажу заважає досліднику (умовному портретисту), зазирнути за мереживну вуаль хронологічних тенет і відчутти дійсне буття особистості, прозирнувши в сутнісні глибини її свідомості. Утім, ще з часів Е. Гуссерля, німецького філософа, засновника феноменології, відомо, що саме через чуттєве споглядання буття феномена як об'єкта, розкриваються справжні модуси його існування (2021). У такій інтерпретації особистість постає не тільки суб'єктом культури, а й об'єктом наукового пізнання (Асталош, Микуланинець, 2021).

Водночас портретування не завжди потребує детального зображення (риси до риси) особливостей виконавської чи викладацької манери творчої особистості, її здобутків тощо, проте повсякчас вимагає глибинного пізнання, ґрунтового вивчення тих унікальних природних сенсоутворюючих інтенцій (риси за риси), які саме й уможливають реалізацію покликання, особистісну трансформацію та врешті «... виводять постать митця з кінечності буття» (Асталош, Микуланинець, 2021, с. 112). Таке дослідження інтенціональності творчої особистості як іманентної спрямованості на світ, охоплює весь феноменологічний спектр (цінності, потреби, інтереси, переконання, ідеї, почуття, волю тощо) та розгортається у онтологічному аспекті експлікації

основних буттєвих характеристик, які формують і визначають сутність особистісної реальності. Тому видається, що створення творчого портрету Любові Мандзюк в онтофеноменологічних контурах певною мірою продовжить феноменологічну традицію та збагатить онтологічний досвід сучасного українського музикознавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Слід визнати, що і дослідницька рефлексія, і проблематика суджень, і прихильність уже усталеній традиції визначати постать Любові Мандзюк у бандурному мистецтві як багатогранну та універсальну, свідчить про наявність справді системного висвітлення її діяльності в наукових розвідках О. Ю. Бобечко (2023), І. М. Лісняк (2019), С. М. Ніколенко (2021), Т. О. Слюсаренко (2015) та інших.

Зокрема О. Ю. Бобечко (2023) зосереджується на осмисленні музикознавчого доробку та наукових здобутків Любові Мандзюк за різними напрямками: дослідження становлення та розвиток бандурного мистецтва в історико-музикознавчому контексті; вивчення сучасних особливостей його функціонування та науково-методичних аспектів. І. М. Лісняк (2019) наголошує на видатній ролі Любові Мандзюк у процесі академізації бандурного мистецтва та її плідних методичних напрацюваннях: технології шліфування технічно складних частин, музичного синтаксису, використання алегорій як прийому для досягнення легкості й філігранності виконання. Викладацька, виконавська та організаторсько-просвітницька діяльність Любові Мандзюк стають предметом дослідницької уваги Т. О. Слюсаренко (2015).

Проте, оскільки українське музикознавство відкрите до нових форм багатоаспектного осмислення феномену творчої особистості на основі міждисциплінарних та трансдисциплінарних підходів, актуальним видається саме пошук можливих сміливих інтерпретацій у парадигмі безумовної суб'єктивності, адже буття особистості неможливо описати чи виміряти, але можна досягнути за допомогою інтуїтивно емоційної рефлексії, яка здійснюється через аналіз її внутрішнього світу.

Мета статті — створення творчого портрету Любові Мандзюк у онтофеноменологічних контурах, що зумовлює низку **завдань**:

1) проаналізувати джерела філософської, психологічної культурологічної, мистецтвознавчої думки, які ґрунтуються на онтологічному підході до феномена, його суб'єктності й суб'єктивності та феноменологічному методі у визначенні сутнісних елементів мотивації особистості — від потреб і цінностей до світогляду й світоглядних настанов;

2) детально вивчити основні етапи життєдіяльності Любові Мандзюк, адже портретування так чи інакше пов'язане з біографічними фактами, які часом не потребують особливих пошуків колористичного втілення;

3) висвітлити «розпізнану» особистісну сутність мисткині з усвідомленням різниці між біографією й творчим портретом та акцентуванням уваги не на фактах чи досягненнях її життєдіяльності, а на тому, якою вона є — «... сказати про неї ще не сказане» (Воронова, 2004, с. 45).

Виклад основного матеріалу дослідження... Як правило, полотно починається з підмальовки — нанесення основних кольорів великими пензлями, коли портрета ще немає, але вже проступає його основна колористична тональність. Важливо, щоб поєднання барв та фактура втілювали задум портретиста й він міг виправити можливі недоліки поки фарби ще не висохли. Видається, що це дослідження хоч і називається «творчий портрет», але все ж інколи нагадуватиме сирий підмальовок, який в майбутньому потребуватиме колористичних коректив.

Слід визнати, що досить важко відразу знайти узгоджене поєднання фарб, здатних розкрити багатовимірну індивідуальність Любові Мандзюк, проте очевидно, що колористика її творчого портрету буде доволі насиченою.

На наш погляд, основною колористичною тональністю, яка визначатиме всі етапи подальшого портретування мисткині є контекстуальність (доречність), не як певна чутливість до соціокультурних впливів, а як особистісна риса, що простежується в конкретиці та дієвості — повазі до місця, де вона знаходиться, і статусу, який здобула. Кандидатка мистецтвознавства, доцентка кафедри

народних інструментів Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, лауреатка міжнародних, всеукраїнських конкурсів, членкиня Національної всеукраїнської музичної спілки та очільниця Харківського обласного осередку Національної спілки кобзарів України Любов Мандзюк завжди «тут і тепер». Перевага такого ставлення до буття виявляється в здатності сприймати дійсність безпосередньо, усвідомлювати наслідки своїх учинків, довіряти власному досвіду і, врешті, за А. Фурманом, бути самою собою, пізнавати радість від взаємодії з іншими людьми, позбуватися нав'язливих стереотипів, жити, наповнюючи кожен мить власною активністю (2007). Тобто, оцінювати ситуацію, творчо адаптуватися до неї та водночас творити її, виявляючи весь спектр властивого емоційно-почуттєвого наповнення, на основі давно і назавжди сформованого переконання про покликання, яке абсолютно визначає уявлення стосовно власної ролі в мистецтві й свого місця у світі загалом. Те місце, де вона стоїть — єдине «... і вона займає його повністю й іншому стати там неможливо. Вона останню сорочку, останній шматок хліба готова віддати ближньому, але місцем своїм поступитися нікому не зможе, а якщо його візьмуть силою, то на цьому місці для себе нічого не знайдуть і не зрозуміють, заради чого вони билися і за що стояла вона» (Пришвін, 1960, с. 55).

Звісно, йдеться не про посади, кар'єрні злети тощо, а про кардинально інші виміри буття — творчість та її ідеали. Отже, Любов Мандзюк знає заради чого живе, в ім'я чого творить і що відстоює. Це обумовлює формування в ній специфічного типу мужності — мужньої доброти (Малахов, 2014). Хай і патетично (в портретному жанрі це вітається), але викликає щире захоплення її багаторічне служіння мистецтву з по-жіночому безумовною любов'ю, яке потребує неабиякої стійкості й мужності продовжувати.

Любов Мандзюк не зупиняється: ні тоді, коли шукає меценатів для чергового конкурсу (з 2003 року Конкурс виконавців на бандурі імені Г. Хоткевича, а з 2012 Всеукраїнський конкурс композиторів імені Г. Хоткевича); ні тоді, коли проводить 23 лютого 2022 року Всеукраїнський

майстер-клас «Методичні аспекти підготовки здобувачів початкової музичної освіти до вступу в фахові коледжі» у Харківській державній науковій бібліотеці імені В. Г. Короленка, а на околицях міста вже стоять бойові машини і формуються блокпости; ні тепер, коли у прифронтовому Харкові під какофонію сирен обговорює в онлайн-режимі з колегами майбутні концертні заходи. Мабуть, у цьому серцевина телеомності, інтенсифікації духовної діяльності творчої особистості, що робить її життя непростим. Та й чи буває воно іншим у відданої справі порядної людини, коли порядність — не заданість, а усвідомлений вибір, який не залишає вибору в часи потрясінь? Немає справи, якої б Любов Мандзюк не завершила. Отож, на неї завжди можна розраховувати, а це чи не найшляхетніша із чеснот.

Загалом Любов Мандзюк має чітко структуровану, вивірену систему ціннісних координат, яка зумовлює своєрідне ставлення до сучасного й вічного. Парадоксально, та інколи здається, що для неї бути сучасною — означає чинити опір часу, якщо він загрожує деструктивними віяннями. Найяскравіше це простежується у викладацькій діяльності, в якій вона наслідує відоме культурологічне твердження: «Будь-яка традиція — колишня новація, але не кожна новація — майбутня традиція». Тому навіть на зламі XX–XXI століть, коли для багатьох мистецтво втратило змістовну визначеність, Любов Мандзюк, особливо у навчальному репертуарі, акцентувала і апелювала передусім до змістовності, а вже потім утілювала її в художню форму. Хоча неодноразово чула від колег, що на бандурі, наприклад, музика Й. С. Баха не звучить тощо, та все ж переклала для бандури його «Вісім маленьких органних прелюдій та фуг», адже на власному концертному досвіді переконалася, що тільки через виконання музики Й. С. Баха, А. Вівальді, Г. Ф. Генделя та ін. можливе формування високого рівня виконавської культури й майстерності бандуриста. Тому й мистецтво для Любов Мандзюк — музичний універсал, «... котрий за своєю природою володіє величезною енергією об'єднувати, синтезувати, сполучати однорідні та різнорідні музичні потоки, явища, підіймаючи їх на п'єдестал бахівської творчої геніальності» (Мандзюк, 2011а, с. 8).

Однак, мисткиню завжди цікавила й сучасна оригінальна музика, але та, яка стовідсотково залишиться в майбутньому. Її вона відчуває інтуїтивно. Так, складні ритми, гармонії, засоби виразності тощо, які часто апелюють до первинності форми, а не навпаки, проте Любов Мандзюк уважає, що бандуристи мусять розуміти специфіку сучасної музичної палітри й утілювати її в професійне виконання (Слюсаренко, 2014).

Наприкінці минулого століття це часто додавало їй аргументів у концептуальній боротьбі з пануючим в інтелектуальному, але до певної міри зросійщеному Харкові, стереотипним сприйняттям бандури як винятково архаїчного інструмента. Ще тоді Любов Мандзюк зрозуміла, що треба мислити стратегічно й почала плідно працювати з відомими харківськими композиторами А. Гайденком, І. Гайденком, Ю. Грицун, Л. Донник, М. Стецюном над збагаченням бандурного репертуару якісною оригінальною музикою та влаштовувати концерти-зустрічі, наприклад, з В. Зубицьким, на яких її учні та вихованці колег з Харкова, Полтави й інших міст виконували твори запрошених композиторів. Саме в процесі такого діалогу між автором та виконавцем, задумом і його реалізацією й народжується неповторна атмосфера творення, яка в подальшому визначатиме ціннісно-змістовні горизонти музичного сприйняття майбутніх професійних бандуристів.

Якщо це портрет, то хочеться скористатися недоречними в біографії його естетичними можливостями, адже саме від портретиста очікують не тільки схожості, а й естетичної привабливості, орієнтації на красу.

Знайомство з Любов'ю Мандзюк підтверджує дієвість принципу стійкості першого враження. Вона відразу западає в душу, закарбовується в свідомості й пам'яті, що визначає подальше ставлення та манеру спілкування. Їй завжди вдається справити приємне враження, продемонструвати належним чином професійні, лідерські та мовленнєві якості.

Загалом мовленнєва культура Любові Мандзюк заслуговує на особливу компліментарність. Ще на початку творчого шляху серед російськомовних мистецьких еліт Харкова, вона вирізнялася не тільки досконалим знанням

української мови, а, насамперед, її вишуканим звучанням. Здається, що мова є майже сакральною основою її духовної цілісності. Коли у вихованців мисткині народжуються діти, вона делікатно нагадує про важливість спілкування в родині рідною мовою — не байдужа до того, якими зростуть. Можливо тому бандуристці за фахом так чудово вдається роль ведучої концертів бандурної музики і не тільки. Вишукана мова, приємний голос, використання музикознавчого підходу до побудови концертної програми помножені на чималий сценічний досвід, формують атмосферу неповторного естетично-просвітницького інтелектуального дійства.

Наведене свідчить про сформоване роками гармонійне самосприйняття, яке саме по собі є красивим. Коли любиш красу, оточуєш себе нею, бачиш її там, де іншим не судилося, згодом стаєш її бранкою, а потім і її втіленням. Тому саме естетична привабливість Любові Мандзюк — композиційний центр її творчого портрету, те місце на площині полотна, яке відразу привертає особливу увагу й слугує імпульсом для подальшого досягнення змістовного наповнення особистості мисткині. Вочевидь в умовного портретиста спрацьовують одвічні природні механізми, коли краса домінує, стає точкою зорового перетину й додаткового джерела світла. Проте зауважимо, йдеться не про природну красу юності (вона швидкоплинна і не залежить від світовідчуття), а про красу усвідомленої зрілості, яка заслуговує на особливе захоплення, оскільки щонайменше залежить від генетики, а щонайбільше від особистісного самоздійснення та панорамності мислення як здатності створювати нові оригінальні контексти бачення своєї діяльності. Воно (панорамне мислення) простежується передусім у дослідництві та викладанні.

Так у дослідництві Любові Мандзюк удається уникати лінійності та підходити до наукової проблематики не лише в хронологічній розгорнутості, а й у взаємодії з широким спектром інших соціальних процесів, поєднавши мистецтвознавчий, історичний, психолого-педагогічний, психолого-фізіологічний аспекти. Вона здатна одномоментно сприймати та вивчати широкий комплекс різнопланових конотацій, що створює підґрунтя для

формування нових ідей — фундаментальне дослідження «Ансамблево-виконавська творчість бандуриста: мистецтвознавчий та психолого-педагогічний аспекти» (2007); наукові статті «Парадигма виховання професійного бандуриста» (2008), «Специфіка розвитку академічного бандурного мистецтва на Слобожанщині: історія, персоналії, тенденції» (2021) тощо.

Завдяки панорамному мисленню у викладацькій діяльності, Любов Мандзюк змогла вийти за межі усталеної методичної схеми й аналізувати, експериментувати, комбінувати, модифікувати часом удаючись до ремінісценцій. Чому б і ні, коли в її пам'яті не змовкає голос геніального Вчителя Сергія Баштана, а він як стіна надійної батьківської оселі, на яку можна спертися в лиху годину сумнів і невдач, що чатують на всіх без винятку, хто покликаний навчати майстерності інших? Звісно, з часом її методика викладання почала суттєво відрізнятися від прийомів видатного Вчителя й набула ознак оригінальності та новизни. Саме про це свідчать відгуки фахівців стосовно проведених Любов'ю Мандзюк численних майстер-класів для канклесистів у Литовській академії музики та театру (м. Вільнюс, 2019 рік); бандуристів Києва, Полтави, Сум, Луцька, Івано-Франківська та інших міст України (2019–2024 роки), а також Харкова з всеукраїнською трансляцією (2019–2024 роки) тощо. На особливу увагу заслуговує і курс із 12 вебінарних лекцій «Комплекс передумов результативного розвитку бандуриста» для викладачів мистецтв на теми: «Початковий етап: взаємозв'язок посадки та постановки рук як важлива передумова подальшого розвитку виконавця», «Поліфункціональність лівої руки бандуриста», «Педагогічний та концертний репертуар бандуриста», «Комплекс передумов результативного розвитку бандуриста», «Музичний синтаксис у класі бандури», «Ансамбль у контексті розвитку бандуриста», «Вокально-інструментальна співогра бандуриста», «Харківський спосіб гри на сучасній концертній бандурі» тощо та сертифікований курс підвищення кваліфікації для викладачів бандури в прямому ефірі «Особливості роботи з учнями бандуристами ДМШ» (2024 рік).

Мета майстер-класів, вебінарів, курсів та лекцій — трансляція концептуально нових ідей в методиці бандурного виконавства, які ґрунтуються на власній авторській системі викладання. Кількість заходів, терміни проведення і змістовне наповнення вражають. Як це їй вдається? Напевно тут доцільно згадати твердження Е. Гуссерля (2021), що будь-який актуальний досвід вказує за межі самого себе, на той можливий досвід, який у свою чергу знову відсилає до нового можливого досвіду, і так до безкінечності. Отже, саме в досвіді їй відкривається «... спілкування із життєвими смислами, потім оволодіння професійним смисловим матеріалом, нарешті, самопізнання» (Самойленко, 2021, с. 10).

Як уже наголошувалося, Любов Мандзюк прекрасно «володіє» аудиторією. Про складне вміє говорити просто, про проблемне — оптимістично, а про всіх бандуристів як про родину-корпорацію, яку не можна не любити й не служити їй самовіддано. Загалом серед її учнів 93 лауреати Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів, троє народних та двоє заслужених артистів України, четверо заслужених працівників культури, п'ятеро кандидатів наук.

За концепцією відомого французького екзистенціоналіста Г. Марселя (1999), Любов Мандзюк саме той митець, який «пасе буття» великої бандурної спільноти. Вона не намагається створювати контекстуальні межі для когось і для чогось (хоча це й траплялося на початку викладацької діяльності), а лише делікатно визначає свою присутність, уводить її в часовий контекст, формуючи доволі глобальну атмосферу слобожанської бандурної родини, вивищуючи її над профанністю буття (колишні учні мають родини, а, відповідно, проблеми і брак часу), сміливо відповідаючи за своїх допоки вони в її орбіті. В сучасному мінливому й егоцентричному світі, де всі одне одному чужі — це неабияка цінність. Тому її «орбітянами» називають себе бандуристи далеко за межами не тільки Слобожанщини, а й України, адже вони постійно в царині її ідей, оскільки мисткиня власним прикладом формує переконаність у тому, що ідейна сліпота призводить до душевної сліпоти (Гуссерль, 2021).

Натепер актуальна ідея, яка об'єднує «орбітян» Любові Мандзюк у боротьбі із ідейною сліпотою — збирання та вивчення архівних матеріалів про слобожанських кобзарів, а згодом і створення музею. Е. Гуссерль намагався пояснити таку налаштованість свідомості через поняття «інтерсуб'єктивності», осмислюючи його як властивість продукувати сенси доступні для іншого, які формують спільність («взаємне-один-для-одного-буття»), в якому ставлення до іншого виявляється у ставленні до себе (2021).

При цьому, слід наголосити, (як це не суперечливо звучить у контексті наведеного вище) Любов Мандзюк завжди була націлена на виховання творчої самостійності учнів, які повинні вміти працювати самотужки, вчитися на помилках, виправляти їх. Ці ідеї викладено у її статті «Проблема самостійності в процесі виховання творчої особистості бандуриста» (Мандзюк, 2011б). Вона ніколи не «висиджувала» собі авторитет цілодобовими нераціональними заняттями зі студентами, не оточувала себе послідовниками тощо. Напевне теорія виховання Любові Мандзюк базується на впевненості в тому, що не треба «командувати» учнем, а слід підштовхувати його до автономності, відповідальності, зважених дій. Не варто нав'язувати йому свої погляди, а краще стимулювати його прагнення бути собою й усіляко підтримувати це.

Вихованці Любові Мандзюк, особливо ті, хто відбувся в професії, часто зізнаються, що вчать у неї й після закінчення університету, адже «Неможливо побачити вершину високої гори, коли стоїш на низькій». Ця тибетська мудрість про те, настільки важко реально оцінити велич постаті свого учителя, коли ти ще юний і недосвідчений. Утім, якщо в учителя достатньо відкритості, то після чесної перевірки його думок, методів і тверджень самим життям, учні починають усвідомлювати силу його таланту, згадувати й переосмислювати все почуте від нього колись.

Про відкритість як яскраву особистісну рису Любові Мандзюк, можна говорити багато. Не секрет, що навіть стосовно деяких колишніх учнів, з якими під час їх навчання, на жаль, виникали проблеми, вона демонструє готовність до діалогічності, не відштовхує їх, а постійно «пасе» (Марсель, 1999). Отже,

справжня відкритість особистості у здатності до постійного самовизначення в соціокультурному просторі й індивідуально-психологічному часі та не застряганні в непорозуміннях. Тому Любов Мандзюк будує, а не спалює мости. До того ж жорстокі потрясіння сучасних реалій здається розблокували в ній усі можливі ресурси альтруїзму. Вона знає хто, де і як переживає воєнне лихоліття, допомагає порадою, розрадою й наполегливо спрямовує до творчості: «Якщо не граєте — пишіть, беріть участь у конференціях. Життя триває. І воно повинне бути живим».

Висновки.

1. Це ще не повноцінне полотно, а тільки портрет в онтофеноменологічних контурах, який потребує неабиякого доопрацювання. Може він дещо парадний, але щирий з використанням світлотіньового моделювання, що робить постать Любові Мандзюк більш реалістичною і виразною.

2. Звичайно безкризовий розвиток особистості Любові Мандзюк загалом неможливий, тому очевидні буттєві й творчі пастки, в які потрапляла героїня протягом своєї життєдіяльності, наче тіні набули на портреті ефекту віньєтки, згущуючись від центру до країв, чим тільки підкреслили безперечне світло композиції загалом.

3. Портретована постать мисткині Любові Мандзюк проступила на полотні у багатовимірному діапазоні особистісної самоздійсненості: контекстуальності, гармонійності самосприйняття, мужньої доброти, естетичної привабливості, інтерсуб'єктивності, відкритості. панорамності мислення, які втілюються, насамперед, у викладацькій, дослідницькій та організаторсько-просвітницькій діяльності й визначають сутність її покликання.

Перспективи подальших розвідок... Творчий портрет як вид дослідження насамперед вимагає креативності й гнучкості сприйняття, нестандартного використання методологічних засад багатьох галузей гуманітарного знання та вмілого балансування при цьому. Поки вдалося звернутися тільки до деяких філософських, культурологічних,

мистецтвознавчих та психологічних наукових джерел. Отже, в майбутньому слід зосередити увагу на соціологічному дискурсі (структура особистості, особистість і соціальне мікросередовище) та його методах (інтерв'ю, опитування, контент-аналіз тощо) для того, щоб надати творчому портрету Любові Мандзюк системної цілісності й позбавити його очевидної контурності.

Крім того, перспективи подальшого написання творчого портрету Любові Мандзюк як сучасниці, мають неабиякі переваги в порівнянні з портретуванням постатей митців минулого. Оскільки розвиток є головним способом існування особистості, то й основним модусом створення її творчого портрету завжди буде рух, динаміка, трансформація, переосмислення світлотіньового моделювання тощо. Тому в перспективі умовному портретисту доведеться зосереджуватися на осмисленні внутрішньої унікальної логіки цього процесу, адже буття Любові Мандзюк у викладацькому, мистецтвознавчому, виконавському, організаційно-просвітницькому вимірах — це постійне безперервне самоздійснення, яке залишатиметься недостатньо вивченим допоки творитиме мисткиня. А ми сподіваємося на її творче довголіття.

Список використаної літератури і джерел

1. Адорно, Т., 2002. *Філософія естетики*. Переклад з німецької П. Таращука. Київ: Видавництво «Основи».
2. Асталош, Г. Л. та Микуланинець, Л. М., 2021. Творчий портрет як спосіб пізнання особистості митця. У кн.: О. Самойленко, І. Драч та ін. ред. *Сучасне українське музикознавство: від музичних артефактів до гуманітарних універсалій*. Рига: Baltija Publishing, pp.111–125. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-072-8-6>
3. Бобечко, О. Ю., 2023. Музикознавча діяльність Любові Мандзюк. *Аспекти історичного музикознавства*, 31, сс.65–86.
4. Воронова, М. Ю., 2004. Портрет і біографія. Гранична сутність жанрів. *Наукові записки Інституту журналістики*, 17, сс.44–50, [online], Режим доступу: <<http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1350>> [дата звернення: 21.12.2023].
5. Гайдеггер, М., 2003. *Буття і час*. Переклад з німецької В. Бибіхіна. Харків: Фоліо.
6. Гусерль, Е., 2021. *Ідеї чистої феноменології і феноменологічної філософії*. Переклад з німецької В. Кебуладзе. Харків: Фоліо.
7. Лісняк, І. М., 2019. *Академічне бандурне мистецтво України кінця ХХ – початку ХХІ століття*. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України.
8. Малахов, В. А., 2014. *Етика*. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія».
9. Мандзюк, Л. С., 2007. *Ансамблево-виконавська творчість бандуриста: мистецтвознавчий та психолого-педагогічний аспекти*. Дис. канд. мистецтвознавства. Харківський державний університет мистецтв імені І. П. Котляревського.

10. Мандзюк, Л. С., 2008. Парадигма виховання професійного бандуриста. *Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка*, 9, сс.205–215.
11. Мандзюк, Л. С., 2011а. Поліфонія в класі бандури (Вступна стаття). У кн.: Й. С. Бах, ред. *Вісім маленьких органних прелюдій і фуг: навчальний посібник* (Переклад для бандури Л. С. Мандзюк). Харків: СПДФО Бровін О. В., сс.3–19.
12. Мандзюк, Л. С., 2011б. Проблема самостійності в процесі виховання творчої особистості бандуриста. *Проблеми сучасності: мистецтво, культура, педагогіка*, 16, сс.147–155.
13. Мандзюк, Л. С., 2021. Специфіка розвитку академічного бандурного мистецтва на Слобожанщині: історія, персоналії, тенденції. In: M. Yevhenieva, I. Zinkiv, eds. *Zinovii Shtokalko: from kobzar traditions to bandura modern style: collective monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, pp.122–143. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-171-8-6>
14. Марсель, Г., 1999. *Номо виатор*. Переклад з французької В. Шовкуна. Київ: Видавничий дім «КМ Academia», Університетське видавництво «Пульсари».
15. Ніколенко, С. М., 2021. Виконавська та педагогічна діяльність Любові Мандзюк в контексті розвитку Слобожанської бандурної школи. В кн.: Кобзарство: діалог модерної перформанції та духовної традиції, Міжнародна науково-практична конференція, Тернопіль, 20 листопада 2021. Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, сс.45–48.
16. Пришвин, М. М., 1960. *Незабудки*. Вологда: Вологодское книжное издательство.
17. Самойленко, О. І., 2021. Музикологія в мультидисциплінарному середовищі сучасної гуманітарної науки та освіти: ноологічне есе. У кн.: О. Самойленко, І. Драч та ін. ред. *Сучасне українське музикознавство: від музичних артефактів до гуманітарних універсалій*. Рига: Baltija Publishing, сс.1–31. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-072-8-1>
18. Сартр, Ж.-П., 2001. *Буття і Ніщо: нарис феноменологічної онтології*. Переклад з французької В. Лях, П. Тарашук. Київ: Видавництво «Основи».
19. Слюсаренко, Т. О., 2015. Значення творчої діяльності Любові Сергіївни Мандзюк в розвитку академічної бандурної освіти на Слобідській Україні (до 25-річчя викладацької діяльності в Харківському національному університеті мистецтв імені І. П. Котляревського). У кн.: Л. Трубникова, ред. *Друга Світова війна в пам'яті українського народу. С. Рахманінов та культура України (С. Рахманінов: на зламі століть)*. Харків: Право, сс.354–364.
20. Фурман, А. А., 2007. *Психологія смисложиттєвого розвитку особистості*. Тернопіль: ТНЕУ.

References

1. Adorno, T., 2002. *Filosofia estetyky [Philosophy of aesthetics]*. Translated from German by P. Taraschuk. Kyiv: Vydavnytstvo «Osnovy».
2. Astalosh, H. L. and Mykulanynets, L. M., 2021. Tvorchyi portret yak sposib piznannia osobystosti myttsia. In: O. Samoilenko, I. Drach and other eds. *Suchasne ukrainske muzykoznavstvo: vid muzychnykh artefaktiv do humanitarnykh universalii [Modern Ukrainian musicology: from musical artifacts to humanitarian universals]*. Ryha: Baltija Publishing, pp.111–125. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-072-8-6>
3. Bobechko, O. Yu., 2023. Muzykoznavcha diialnist Liubovi Mandziuk [Musicological activity of Lyubov Mandzyuk]. *Aspekty istorychnoho muzykoznavstva*, 31, pp.65–86.
4. Voronova, M. Yu., 2004. Portrait and biography. The ultimate essence of genres. *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky*, 17, pp.44–50, [online]. Available at: <<http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1350>> [accessed: 21 December 2023].
5. Haidehher, M., 2003. *Buttia i chas [Genesis and time]*. Translated from German by V. Bybykhin. Kharkiv: Folio.
6. Huserl, E., 2021. *Idei chystoi fenomenologii i fenomenologichnoi filosofii [Ideas of pure phenomenology and phenomenological philosophy]*. Translated from German by V. Kebuladze. Kharkiv: Folio.

7. Lisniak, I. M., 2019. *Akademichne bandurne mystetstvo Ukrainy kintsia XX – pochatku XXI stolittia* [Academic bandur art of Ukraine of the late 20th – early 21st centuries]. Kyiv: IMFE im. M. T. Rylskoho NAN Ukrainy.
8. Malakhov, V. A., 2014. *Etyka* [Ethics]. Ostroh: Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia".
9. Mandziuk, L. S., 2007. *Ensemble performance work of a bandur player: art history and psychological and pedagogical aspects*. Ph.D. in Art History. Thesis. I. P. Kotlyarevsky Kharkov State University of Arts.
10. Mandziuk, L. S., 2008. Paradyhma vykhovannia profesiinoho bandurysta [The paradigm of training a professional bandurist]. *Problemy suchasnosti: kultura, mystetstvo, pedahohika*, 9, pp.205–215.
11. Mandziuk, L. S., 2011a. Polifoniia v klasi bandury (An introductory article). In: Y. S. Bakh, ed. *Visim malenkykh orhannykh preliudii i fuh: navchalnyi posibnyk* (Pereklad dlia bandury L. S. Mandziuk) [Eight small organ preludes and fugues: a study guide (Translation for bandura by L. S. Mandziuk)]. Kharkiv: SPDFO Brovin O. V., pp.3–19.
12. Mandziuk, L. S., 2011b. Problema samostiinosti v protsesi vykhovannia tvorchoi osobystosti bandurysta [The problem of independence in the process of educating the creative personality of a bandurist]. *Problemy suchasnosti: mystetstvo, kultura, pedahohika*, 16, pp.147–155.
13. Mandziuk, L. S., 2021. Spetsyfika rozvytku akademichnoho bandurnoho mystetstva na Slobozhanshchyni: istoriia, personalii, tendentsii. In: M. Yevhenieva, I. Zinkiv, eds. *Zinovii Shtokalko: from kobzar traditions to bandura modern style: collective monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, pp.122–143. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-171-8-6>
14. Marsel, H., 1999. *Homo viator* [*Homo viator*]. Translated from French by V. Shovkun. Kyiv: Vydavnychiy dim "KM Academia", Universytetske vydavnytstvo "Pulsary".
15. Nikolenko, S. M., 2021. Vykonavska ta pedahohichna diialnist Liubovi Mandziuk v konteksti rozvytku Slobozhanskoï bandurnoi shkoly [Executive and pedagogical activities of Lyubov Mandzyuk in the context of the development of the Slobojan Bandur School]. In: Kobzarstvo: dialogue of modern performance and spiritual tradition, International Scientific and Practical Conference, Ternopil, November 20 2021. Ternopil: Ternopilskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni Volodymyra Hnatiuka, pp.45–48.
16. Prishvin, M. M., 1960. *Nezabudki* [Forget-me-nots]. Vologda: Vologodskoe knizhnoeizdatel'stvo.
17. Samoilenko, O. I., 2021. Muzykolohiia v multydystryplinarnomu seredovyshchi suchasnoi humanitarnoi nauky ta osvity: noolohichne ese. In: O. Samoilenko, I. Drach and other eds. *Suchasne ukrainske muzykoznavstvo: vid muzychnykh artefaktiv do humanitarnykh universalii* [Modern Ukrainian musicology: from musical artifacts to humanitarian universals]. Ryha: Baltija Publishing, pp.1–31. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-072-8-1>
18. Sartr, Zh.-P., 2001. *Buttia i Nishcho: narys fenomenolohichnoi ontolohii* [*Being and Nothingness: an essay on phenomenological ontology*]. Translated from French by V. Lyakh, P. Taraschuk. Kyiv: Vydavnytstvo "Osnovy".
19. Sliusarenko, T. O., 2015. Znachennia tvorchoi diialnosti Liubovi Serhiivny Mandziuk v rozvytku akademichnoi bandurnoi osvity na Slobidskii Ukraini (do 25-richchia vykladatskoï diialnosti v Kharkivskomu natsionalnomu universyteti mystetstv imeni I. P. Kotliarevskoho). In: L. Trubnykova, ed. *Druha Svitova viina v pam'iaty ukrainskoho narodu. S. Rakhmaninov ta kultura Ukrainy (S. Rakhmaninov: na zlami stolit)* [The Second World War is in the memory of the Ukrainian people. S. Rachmaninov and the culture of Ukraine (S. Rachmaninov: at the turn of the century)]. Kharkiv: Pravo, pp.354–364.
20. Furman, A. A., 2007. *Psykholohiia smyslozhyttievoho rozvytku osobystosti* [Psychology of meaningful personality development]. Ternopil: TNEU.

YULIIA MELIKHOVA

ORCID iD: 0000-0002-5327-8597

*Candidate of Law Sciences, People's Artist of Ukraine,
Senior Lecturer at the Department of Cultural Studies
at Yaroslav the Wise National University of Law,
(Kharkov, Ukraine),
melikhova888@gmail.com*

LYUBOV MANDZYUK: A CREATIVE PORTRAIT OF A BANDUR PLAYER IN ONTOPHENOMENOLOGICAL CONTOURS

Lyubov Mandzyuk is an iconic figure in academic bandura performance and modern Ukrainian art history. The author examines the peculiarities of the ontological and phenomenological essence of the artist's creative personality. It was determined that the creation of a life-creating portrait makes it possible to form a holistic image of a person by reflecting the intentional nature of his consciousness, the uniqueness of being in creativity, the strategy of self-realization, worldview guidelines, the culture of thinking, feelings and behavior. An attempt was made (on the basis of reflexive explorations of interdisciplinary discourse, namely Husserlian and Sartrean methods) to produce a creative portrait of Lyubov Mandzyuk in ontophenomenological contours. The multi-faceted semantics of the creative portrait of the artist is substantiated in the psychological dimension (teleonomy as the actualization of personal potential, directing it to self-realization through contextuality, panoramic thinking, intentionality and creative adaptation), cultural dimension (realization of the creative potential of the individual in the space of Ukrainian national culture, where the artist reproduces and interprets identity socio-cultural, value-content and social-educational experience in the context of the well-known triad "art-personality-society"); philosophical (the existence and co-existence of a creative personality as a subject of unique activity in the structure of a holistic worldview system and his ability to make a conscious choice). The influence of contextuality, openness and panoramic thinking on the teaching, research and organizational and educational activities of Lyubov Mandzyuk was revealed. It has been proven that self-actualization and realization of personal potential, orientation of socio-psychological guidelines for activities on a harmonious worldview and self-perception, beauty and perfection, love and kindness determine the level of spirituality of an individual as an existential embodiment in the culture of his thinking, feelings and behavior of altruistic value orientations and guidelines. The specifics, patterns of functioning and prerequisites for the conscious formation of the personal sense-life space of Lyubov Mandzyuk as the basis of her full self-realization are traced.

Keywords: *personality, creative portrait, being in creativity, bandura performance, contextuality, self-realization.*

Стаття надійшла до редакції 22.12.2023 р.